

VIYANA KONGRESİ

(Eylül 1814 - Haziran 1815)

Salih Münür Çorlu

Fransa İmparatoru Birinci Napolyon Moskova seferinde [1812] şiddetli kışa tutulup ordusu perişan olmuştu. Fransa aleyhine Rusyaninkilerle beraber mütefikleri olan Avusturya, Prusya ve İngilterenin sevkettikleri ordular Napolyonu ricatı esnasında Dresdde, Laypsikada ve Ren boyunda ve Fransada bir buçuk sene kadar cenk ederek bozdular, Parise kadar geldir Bugalip devletlerin hükümdarları Nepolyonu istifaya mecbur ettiler ve Elba adasına hükümdarlığını vererek sürdüler. Ağır şartlar ile bir sulh muahedesi yapıp Fransa krallığına getirdikleri on altıncı Luinin kardeşi on sekisinci Luiye imzalattılar. (30 Mayıs 1814) Fransaya yirmi üç senedenberi zabtettiği yerlerin terkinini kabul ettirdiler. Aldıkları yerleri istedikleri gibi taksim etmek ve bozulan Avrupa müvazenesini düzeltmek üzere Viyanada bir kongre topladılar. Yalnız bu muvazeneyi sırf kendi menfaatlerinin ve politikalarının icabına göre tanzime kalkıştılar. Napolyona karşı harekete geçtikleri sırada husulünü hissettikleri istidada bakarak tabealarına hürriyet usulüne göre vadettikleri hukukları, kanunu esasileri vermediler. İstibdat ve tahakküm yolunu tutup fedekârane döğüşerek muvaffakiyetlerine hizmet eden milletleri gücendirdiler.

*

İşte bu makalemizin mevzuunu sırf kendi menfaatlerine hizmet etmekten başka bir emelin meftunu olmiyan ga-

lib hükümdarların, Avrupanın rahatını, nizamını ve asayişini temin bahanasile ve tamakârlıkla gasıblığı ne derecelere götürmek istediklerine ve murahhaslarının onların politikalarına göre oynadıkları rollere ve kongre namına itti-haz edilen ve on dokuzuncu asırda taraf taraf çıkan ihtilâllere ve vukua gelen muharebelere ve siyasî tahavvüllere sebep olan kararların ledüniyatına ait tarihî bazı hatıralar teşkil edecektir. [1]

*

Kongre açılacağı esnadaki vaziyeti ve garbî Avrupa halkının haleti ruhiyelerini şöylece hülâsa edebiliriz: Sulh muahedesinde: «küçük Almanya devletleri müstakil olacaklar ve aralarında «bir heyeti müttehede» teşkil ederek birleşeceklerdir. Holandaya Naso hanedanından Prens Doranj'ın krallığı altında Belçika milletleri ilhak olunacaktır. İtalyada Avusturyaya tahsis olunan yerlerin hududu Pô ve Tessin nehirleriyle Maggore gölü olacak, Avusyaya

[1] Başlıca mehzazlerimiz: Prens De Talran (Talleyrand) ile Kral on sekizinci Luinin hususî mektupları, İkinci murahhas D'Albergin raporları (Fransa hariciye nezaretinin hazinesi evrakındaki dosyalardan iktibas olunmuştur) İngiltere baş murahhası Lord Kasrigin raporları (İngiltere hariciye nezaretinin hazinesi evrakındaki dosyalardan iktibas olunmuştur) Prens Metternich'in İmparatora raporları, Meternihin hususî kâtibi ve kongre baş kâtibi Gentzin zabıtnameleri, Babıâliye tebliğ olunmak üzere Gentz'in Olah beyi Yanko Karaca beye gönderdiği raporlar. (Avusturya hazinesi evrakındaki dosyalardan iktibas olunmuştur.

Venedik cumuriyeti arazisi ilhak olunacak ve bunların haricindeki İtalya memaliki müstakil hükûmetlere taksim edilecektir. Ren boyunda Fransanın terkettiği yerleri tazminat makamında Almanya hükûmetleri paylaşacaklardır. Sardunyaya ait Sauvanın Fransaya bırakılmasına mukabil tazminat olarak eski Cenova cumuriyeti memaliki Sardonyaya verilecektir. Bavyeradan Tirol eyaletinin alınıp Avusturyaya ilhak olunmasına bedel Bavyeraya Ren boyundaki mahlul yerlerden hisse verilecektir. Küçük Almanya devlet ve eyaletleri azaltılacaktır» denilmiştir.

Lehistan ve Saksonya hakkında muahedede sarahat yoktu. Çünkü dört devletin ittifaklarına esas ittihaz edilen muahedeler [2] mucibince Lehistanın ve Saksonyanın dostca taksimi ayrıca dört hükûmdar aralarında kararlaştırılacaktı.

İngilterenin Akdenizde yedi adaları ve Maltayı ve Hindistan denizinde «Frans adasını» ve sair mühim adaları ve Ümit burnunu alması mukarrerdi. Lort Kaslrig Hint yolu üzerindeki mühim noktalar hep bizim elimizde bulunmalıdır ve bulunacaktır» diyordu.

Fransızlar - Paris muahedesini mucibince galip devletler Napolyonun istilâ ettiği memleketler ile Fransız askerinin işgali altında bulunan elli üç müstahkem mevki (bir buçuk milyar frank değerinde on iki bin top ve bir çok harp malzemesi ile beraber) ve kırk üç parça cenk gemisini almışlar, Fransaya yalnız 85 ihtilâlden evvel malik olduğu yerleri Savoie eyaletini veren Avinyon kontluğunu ilave ederek bırakmışlardı. Fransa hududu tabiiyeden mahrum olmuştu. 700 milyon taz-

minata mahkûm edilmişti. Bu ziyat Fransızlar için unutulmaz bir acı idi.

Esareten ve tahliye olunan yerlerden gelen nice binlerce askerler ve memurlar zaruret ve sefalet içine düşmüşlerdi. Bunlardan 6 - 18 aydanberi maaş alamamış olanlar çoktu. Hiç bir kralın yaptığı muahedeyi beyenmiyor idi. Şöyle tenkit ediyorlardı: «Kral metanet göstermedi, fena ve muzır bir muahede yaptı» diyorlardı. Kralı ve hanedanını itham ediyorlardı. Pariste sokaklarda nümayişler yapıyorlardı. Nutuklar söylüyorlardı. Kralın ve ailesinin resimlerini dükkânlardan zorla tophiyarak yırtıp atıyorlardı. Asker takımı başlarında ve sancaklarındaki imparatorluk armalarını çıkarmıyorlardı. Kışlalarda «Yaşasın imparator» diye alkışlıyorlardı. Ahalinin bir kısmı da bunlara uyuyor idi. Hükûmetin pazar günleri ve paskalyalarda kiliselere gidilip ibadet edilmesi hakkındaki emirnameleri bir çok halkı sinirlendiriyordu. Maliye hazinesi de boş gibi idi. Hasılı memleket şuriş ve heyecan içinde yaşıyordu.

Belçikalılar - Memleketlerinin Hollandaya ilhakı, Belçikalıların pek ziyade canlarını sıkışmış idi. Belçikalılar Fransız ırkına mensup olup lisanları da Fransızca olduğundan Cermen ırkına ve Protestan mezhebine mensup olan Holandalılardan hoşlanmazlardı. Vakıa Belçikalılar Fransa idaresinden de memnun olmamışlardı. Çünkü Napolyon bir düziye asker alıyor idi. Ağır vergiler ile halkı eziyor idi. Abluka sebeble deniz ticaretinden mahrum olmuşlardı. Napolyon düşünce askerlikten kurtuldular, amma vergiler kalkmadı. Yalnız deniz yolu açıldı. Fakat İngilizler rekabete girişip ve külliyyetli ucuz mal götürüp Belçika senayiini ve ticaretini öldürüyorlardı. Belçikalılar Fransaya birçok mal satıp kâr etmekte iken Fransa hududu ve

[2] Kalış (kalisch) muahedesini 13 şubat 1813 tarihidir. Rayhanbah muahedesini 15 Temmuz 1813, Toeplitz muahedesini de 9 Eylül 1813.

piyasaları kapandığından kara ticaretinden mahrum olmuşlardı.

Ren eyaletleri ahali - Bu tarafların ahali Ren nehrinde nakliyat yaparak ve mahsullerinin bir çoğunu bu yoldan harice sevk ederek maîşetlerini temin etmekte iken Napolyonun istilâsındanberi muharebelerin arkası kesilmediğinden nakliyat durmuş gibi idi. Napolyon oralardan da bir düziye asker isteyip alıyordu. Bu sebeblerle halk Fransızlardan dilgir idi. Vakıta Napolyonun tahakkümü kalkınca ahali askerlikten kurtuldu. Nehir yolu da açıldı. Ama millî senayilerinin diğer kazançlı mahreci olan Fransa piyasası kapandı. Prusya piyasasına istedikleri kadar mal süremiyorlardı. Hem de Ren ahali Prusyalılar gibi Alman olmakla beraber Katolik mezhebine mensup idiler. Memleketlerini Protestan mezhebine mensup olan Prusya kralının istilâ mukaddemesi olarak, işgal etmesi hoşlarına gitmiyordu. Prusya askeri kendilerine pek sert ve fena muameleler ediyorlardı. Hasılı ahali hallerinden memnun değillerdi.

Prusyalılar - Napolyona kaptırdıkları memleketleri kurtardıktan başka Fransızlara terkettirilen yerlerin feyizli ve değerli parçalarına da sahip olacıklarına emin idiler. Lakin dar, müşkül ve pek tehlikeli zamanlarda vatanlarını kurtarmak için canen ve malen ettikleri fedakârlıklar mukabilinde krallarının ve zimamdarlarının kendilerine vadettikleri siyasî hukuku ve serbestliği vermeyeceklerini hissetmekte oldukları için endişe ve heyecan içinde idiler.

Saksonyalılar - Galib devletlerin istiklâllerine, siyasî mevcudiyetlerine hateme çekip memleketlerini Prusyaya bağışlamak istediklerini öğrendikleri için istiklâllerini tehlikede görüyorlar idi. Varlıklarını muhafaza etmek çarelerini aramakta idiler.

Bavyeralılar - Avusturyanın Bavyeradan tirol eyaletini alıp ona bedel kendilerine Ren eyaletlerinden yerler verilmesine razı olmak istemiyorlardı. Böyle bir arazi mubadelesi yapılnca Bavyeranın Fransa ile hemhudud olması lâzımgeliyordu ve Fransanın daima tecavüzüne müsait tehlikeli bir vaziyete maruz kalıyorlardı. Onun için Bavyeralılar da hoşnutsuzlar ve şikâyetçiler sırasında idiler.

İtalyanlar. - Lombardya eyaleti ile Venedik cumuriyeti memalikinin Avusturyaya ilhakı takarrür edince Milanda çıkan ihtilâlin men'i bahanesile Avusturya askeri İtalyanın bir çok taraflarını işgal etmişti. Eskidenberi Alman unsurundan nefret eden ahali her tarafda galeyanda idi. Piemonteliler isyan tertibatı yapıyorlardı. Bütün İtalyanlar Napolyonu arıyorlardı. İmparatorun Napoli ordusunun (seksen bin mevcutlu idi) başına geçip kendileriyle beraber Milana doğru yürümesini ve evvelce yaptığı gibi İtalya milletlerini birleştirmesini temenni ediyorlardı. Galip devletlerden kendi haklarında hiç bir lûtf ve inayet ve eseri adalet beklemiyorlardı. Hasılı müttelikler Napolyona rahmet okutmuşlardı.

Papa yedinci Pie (Pios) - Galip hükümdarlar papanın ruhanî ve cismanî hükümetini iade ve ihya etmişlerdi. Pios eski makamına geçince Romada hâkimi mutlak kesildi. Fransızların halkın hayrına olarak yaptıkları tertibat ve teşkilâtı bidattir diyerek bozmuş, kaldırmıştı. Tabeasını eskisi gibi keyfi bir idare altına almış, Fransızların köğdukları cizvitleri getirtmiş idi. Umum ahali kendisinden müşteki idi. Papa bir taraftan galip hükümdarlara müracaatle Fransadan (Avignon) eyaletini istiyordu, bir taraftan da on sekizinci Lui'ye mektuplar gönderip tebaasına Kanunu Esasî vermemesini tavsiye ediyordu.

Napolililer. - Galip hükümdarlar Napolyonla başa çıkabileceklerinden henüz tamamiyle emin olmadıkları esnada Napoli kralı Muranın ordusile Napolyonun imdadına yetişip neticei katiyeyi istihsal etmelerine mâni olacağından korkmuşlardı. Onun için Avusturya İmparatoru Murayı Napoli krallığında ibkasını taahhüt etmiş ve bu taahhüde İngiltere devleti de iştirak etmişti. Muradan evvel Napolinin de kralı olan Sicilya kralı Ferdinan Napoliyi eline geçirmek için galip hükümdarları sıkıştırmakta ve fesatlar yapmakta idi.

İspanyollar. - Memleketlerini, senerce cenkleşip, Napolyonun tahakkümünden kurtarmışlar ve eski kralları Ferdinana kavuşmuşlardı. Fakat Ferdinan tahta çıkınca gayet müstebidane tarzda hükmetmeğe kalkıştı. Kendisine ve vatanlarına fedakârâne değerli hizmetler eden bir çok mümtaz şahsiyetleri hürriyetçilik ile ittiham ederek zindanlara attı. Mahut engizisyon mahkemelerini ihya etti. İspanyollar isyana hazırlanıyorlardı.

Sardonyalılar. - Müttefikler Sardonyayı kurtarınca memleketine kavuşup hükümeti eline alan kral müstebidane bir hükümet kurdu. Fransanın işgali esnasında küçük ve büyük bir memuriyete geçmiş olanları ve yortu günlerinde oruç tutmayanları cezalara çarpıyordu. Fransızların halk hakkında yaptıkları faideli nizamları kaldırıyordu. Zabıtlar kaçıp Napoli ordusuna giriyorlardı. Kendisinden nefret eden tebaası isyana hazır idiler. Avusturyanın müdahalesinden korktukları için harekete geçemiyorlardı.

*

Avrupada hal bu merkezde iken galip hükümdarlar kongreyi açmak üzere Viyanada yerleştiler (Eylül 1814). Bunların niyetleri sukutu hayale uğrayıp

şikâyet eden milletlerin haleti ruhiyelerine ehemmiyet vermiyerek kongrede tahakküm etmek, Avusturya ve Prusya ve Felemenk devletleri ile küçük Almanya devletlerinden ve İsviçreden mürekkep bir kordon teşkili ile Fransıya daimî muhasara ve tarassut altına almak, ve Napolyonun İena bozgunluğundan sonra zabtedip (1806) Varşova dukalığı namile zahiren nim mustakil bir hükümet şekline koyduğu Lehistan eyaletlerini aralarında dostça muslihane paylaşıp ve mahlül olan yerlerden Ren boyunda Vestfalyadan hisse çıkarıp Prusyanın nüfusunu on milyona iblağ etmek, Almanyadaki küçük devletlerin, emaretlerin hudutlarını istedikleri gibi tashih ettirmek, tanzimat ve teşkilâtlarını istedikleri veçhile değiştirmek idi. Bu esaslara göre aralarında ittihaz edecekleri kararları ne Fransanın ve ne de ikinci ve üçüncü derecedeki devletlerin muhahaslarına danışmaksızın kongreden geçirip tatbik sahasına koymak idi. Lâkin günler geçdikçe Çar Aleksandr'ın hırs ve tamamı - galibiyet neşesile artmış ve hissesini azımsamış idi. Prusya kralı Frederik Giyoma : «Sizin muavenetizi temin ile 1812 seferini açan, Avrupa milletlerini müşterek düşman aleyhine kaldırıp yütünen, Avrupayı Napolyonun belasından ve şerrinden kurtaran benim. Bu büyük zafer her ikimizin sayesinde kazanılmıştır. Avusturya bizler kadar fedakârlık etmemiş, zahmet çekmemiştir. Hal böyle iken Avusturya kararımız mucibince eski yerlerinden başka İlliryayı ve daha birçok yerleri alıyor. Niçin her ikimiz de hisselerimizi kabartmıyalım ? Ben Lehistanın öyle bir parçasına değil, tamamına sahip olmalıyım. Siz de Saksonyayı tamamiyle almalısınız » diyordu ve bu hususta ısrar eyliyordu.

Lehlerin Prusyalılarla ısınamadık-

ları, kaynaşamadıkları için Lehistan'dan yerler almakdan ise kral ahalisi kâmil halis Alman olan Saksonyanın ilhakını cana minnet addetti. Onun için Çar ile memnunen anlaşdı, yani Saksonyanın tamamile ve Ren nehrinin sol yakasındaki yerlerin kısmen Prusyaya iltihakı şartile Çarın Lehistanın tamamını almasını kabul etti.

Fakat bu kombinezon Prusyanın bü-yüyüp Almanya devletleri arasında birinciliği ihraz etmesini ve Bohemyaya kadar inmesini istilzam ettiğinden Avusturyanın işine gelemeyeceğini bu iki hükümdar düşünmüyorlardı.

Rusyanın milyonlarca nüfusu havi olan Lehistanı tamamen zabtederek Avrupanın göbeğine kadar sarkması, çarın, Şarkda olduğu gibi Garbda da, tahakkümünü istemiyen İngiltere devletinin politikasına ve İngiliz milletinin efkârına uymıyacağını hesap etmiyorlar idi. Bu iki maddeden dolayı Avusturya ve İngiltere ile aralarında hayli müşkül ihtilâf zuhur edeceği için ittifaklarını muhafaza eyliyemeyeceklerini ve bu takdire göre başka devletleri karışdırmıyarak müttefikleriyle beraber kongre müzakerelerini kendi başlarına mütihakimane idare sevdasından vazgeçmeleri lazım geleceğini tasavvur bile etmiyorlardı. Tam bu sıralarda idi ki, Fransa baş murahhası Prens Talran Viyanaya geldi, hukuklarını ve istiklallerini, selametlerini tehlikede gören devlet ve milletlerin müessesileri kendisinden medet umarak etrafını sardılar, vaziyetin vehametini anlattılar. Talran Fransanın en asil ailelerinden birinin ileri gelen erkânından idi. Pek gençliğinde bir ayağı sakatlandığından asrının kanunu üzere zabıtlık ile asker ocağına dahil olamayıp papaslık silkine girmiş ve papaslıktan zevk almadığı halde ailesinin nüfuzu ve kendisinin de âli mahfellerin teveccühünü kazanmış

olması sayesinde az bir zamanda pesk-posluğa kadar çıkmış iken 1789 da istifa edip inkilâpçılara iltihak etmiş, müessisler meclisinde diploması komitesine âza intihap edilmiş idi. Ötedenberi kendisinin diplomasıye istidadı ve merakı var idi.

Convention rejimi işi azıtınca İngiltereye ve oradan Amerikaya savuşmuş idi. Bu kanlı rejim nihayeti bulunca Fransaya döndü. Diploması tarıkına intisab etti. Direktör ve konsula ve imparatorluk rejimlerinin hariciye nazırlığında bulundu; ve bu zamanların türlü müşkülâtına göğüs gerdi. Cihan siyasetinde şahsî mehareti sayesinde nice işler gördü. Mühim ve büyük roller oynadı. Diplomasının gavamıza vakıf, geniş karihalı, tecrübeli, gayet zeki, mükemmel tahsilli, ahvali âleme vukufu, duren dis, sohbeti tatlı, hazır cavab, etvarı kibarane ve zarifane, vekarlı, nazik, sevimli, parlak ve tesirli ve icabında cemiyetli ve cinaslı sözler ile de muhatablarını eğlendirerek ilzam ve iskât etmeyi bilir, sır tutmaz zannolunur, fakat sırrını bildirmez, siyasi müzakereleri, mükâlemeleri gayet ustalıkla idare eder; ekseriya muterizinin fikrini bedihî ve mantıkî ve icabına muvafık mutalealar, mülâhazalar ve deliller arzı ile istediği istikamete çevirmeğe muvaffak olur; hiç bir hal ve vaziyette telaş göstermez, acele etmez, endişeli iken müsterih, şad iken naşad, mağmum iken münşerih görünür; ihtiraslarını zabtetmeği bilir, hasılı misli ve naziri nadir, nüfuzlu, haysiyetli gayet mahir bir diplomat idi. Talran vaziyeti kavrayınca galib hükümdarların anlaşamayıp aralarındaki ittifakın az zamanda bozulabileceğine ve her birinin diğerlerini meramına ram etmek için hariçten kendisine kudretli muavin arayacağına hükmetti; ve ortadan Fransanın istilakârlığı korkusu

kalkacak olur ise ittifakın daha kolay ve daha çabuk bozulacağını da takdir ettiğinden hemen galib hükümdarların mümessillerine : « Fransanın eski hududu dahilindeki ülkeler vasidir, zengindir, pek kabiliyetlidir. Refahımızı, saadetimizi, şevketimizi, istiklâlimizi, hukukumuzu, siyasi mevcudiyetinizi temine, muhafazaya kâfidir. Bizim, Avrupanın huzuruna, asayişine halel getirilmesinden hiç bir devletin diğer bir devletin hukukuna, mülküne tecavüz etmemesinden ve « meşruiyet » ve « malikiyet » esaslarına, kaidelerine riayet olunmasından başka bir dileğimiz yoktur. Küçük bir köy bile almak ve istemek niyetinde, arzusunda değiliz

« Hamdolsun muharebelere nihayet verilmiş, umumî sulh yapılmıştır. İştığımız gibi Fransıyı hala düşman ad ile müzakereleriniz haricinde bırakacak olursanız halk bizim, Avrupanın nizamını ve milletlerin refahını ve selâmetini temin için temenni ettiğimiz hayırlı ve faideli şeyler olduğuna ve bunları sizlerin gizlediğimize, bildirmek isemediğimize, harisane emelleriniz ve türlü garezleriniz ile telif edemediğimize zahip olur. Hem de Pariste Mayıs 1814 tarihinde yaptığımız muahede mucibince bu kongrede tesis edeceğimiz ciddi muvazene usulünün esası umum devletler arasında arazi ve nüfus itibarile mutedil bir nisbet bulmaktan ibarettir. Avrupanın böyle siyasi muvazenesine ait mühim ve nazik meseleleri yalnız dört devletin kendi hesaplarına ve menfaatlerine göre kendi başlarına zorbaca hal ve tesviyeye kalkışmaları caiz olmaz. Hâkimiyet sıfatını haiz olmak üzere teşkil edilen bir kongre o kongrede hazır bulunmak ve rey vermek selâhiyetine malik olanların cümlesini cami olmadıkca ve kararları hukuku düvelin cari olan usullerine ve halin icabına

muvafık bulunmadıkca hükümleri meşru addolunamaz Onun için muharebeye iştirak eden büyük küçük devletlerin hepsinin kongreye kabulleri lazımdır. Bir de istilaya uğrıyan bir devletin hükümdarı hukukunu başkasına terketmiş olmadıkca ve bu ferağ muamelesi sair devletlerin umumen tasdiklerine iktiran etmedikce o mülke her hangi bir devletin hükümdarı tasarruf edemez. Sahipsiz kalan devletlerin, « Avrupa cemiyeti düveliyesi » efradından olmaları itibarile, arazilerinin intikal ve tasarrufları hukuku düvel ahkâmına ve umumî muvazeneye muvafık surette tayin edilmek iktiza eder. Adî bir şahıs mutasarrıf olduğu malı ve mülkü ahara ferağ etmiş iken sonradan vaktile kendisine aidiyetini iddia ile zabt edecek olur ise artık o mülkün meşru sahibi sayılamıyacağı gibi bir hükümdar da bir mülke ait hukukunu başkasına devrettikten sonra eskiden kendisine tabiiyeti bahanesile o mülke el uzatamaz » zemininde ve muhatablarının itiraz edemeyecekleri tarzda nazariyeler arzile samimi teminat verdi. İspanya, Portekiz, Danimarka, Sardonya ve bütün Almanya küçük devlet ve emaretleri mümessillerini de kendisine uydurdu.

Talranın umumî muharebeye iştirak etmiş olan büyük küçük devletler murahhaslarının kongreye girip bütün müzakerelere karışmalarını ve rey vermelerini istemesi, nazariyat itibarile doğru ve haklı bir dava idi. Ama kongrenin müzakere edeceği işler ve halledeceği meseleler bu heyete davet olunan büyük küçük devletlerin cümlesini aynı derecede alâkadar etmiyordu. Bazılarına doğrudan doğruya ve bazılarına dolayısıyla ve pek uzaktan taallük ediyordu. Hatta bazılarına hiç taallûku yoktu. Meselâ Almanya teşkilât ve tanzimatı Norveç devleti veya-

hut Norvece ait işler Portekizi, Sardonyayı, İspanyayı alakadar eylemiyordu.

Bir de meselâ elli milyon nüfuslu bir devletin reyi bir milyon ve hatta belki iki üç yüzbin nüfuslu bir devletininkine muadil ve kıymet ve kuvvetce müsavi addolunamaması tabii idi. Bu sebeblerle işlerin heyeti umumiyede görülmesi uyamıyacağı dergâr idi.

Fakat Talranı umumen ikinci ve üçüncü derecedeki devletler murahhaslarını sürükleyib başlarına türlü işler açması, hasılı aleyhlerine kaldırması ihtimali müttefikleri düşündürdü, korkuttu. Onun için kongreyi başlı başlarına açmak, müzakereleri yalnız kendileri idare etmek sevdasından vazgeçmiş gibi görünmeği teşip ettiler. Paris muahdesini imzalayan sekiz devleti, yani kendileri ile beraber Fransa, İspanya, İsveç ve Portekizi kongreyi açmağa davet etmeği ve kongrenin poroğramındaki işler için alakadarların başlıcalarından mürekkep iki komisyon teşkil etmeği ve bu komisyonlarda zuhur edecek ihtilafların mutavassıt ve hakem sıfatile hallini o sekiz devlete bıraktırmağı tasavvur ettiler.

Komisyonların biri sahıpsız ve mahlul kalan yerlerin taksimatını yapmağa ve umumiyetle Avrupa müvazenesine ait mühim işleri tesviyeye ve diğeri Almanya tanzimatını icraya memur olacaktı.

Birinci derecede ehemmiyeti haiz işlere bakacak olan birinci komisyona Rusya ve Prusya ve İngiltere ve Avusturya ve Fransa ve İspanya murahhasları, ikinci komisyona da Avusturya ve Prusya murahhasları gireceklerdi.

Şu kadarki müttefiklerin garazı bu teşkilâtla gözboyamak idi. Asıl niyetleri komisyonlardan geçirilecek işleri ibtida kendileri aralarında gizlice müzakere ederek kararlarını kendi politi-

kalarına ve fikirlerine uydurmak ve komisyonlara koyacakları alakadarları elde ederek maksatlarını yürütmek, hasılı sureta değil ise de hakikati halde kongrenin kumandasına hâkim olmak idi.

Lakin müttefiklerin tasavvurları şayi olup alakadarların pek çoğu müzakereler haricinde bırakılacaklarını anlayınca şikâyete ve feryada başladılar, «Böyle haksız kararları kabul etmeyiz. Cabbarlıktır» dediler.

Talran şikâyetçilerin başına geçdi. Kongrenin usulü dairesinde umum namına açılmasını, umum murahhasların müzakerelerde hazır bulunmasını istedi. Meternih bu tehlikeli cereyanın önünü kesmeğe ve davacıları teskine medar olacak bir beyanname hazırlamak üzere müttefiklerle beraber Talranı ve kont Labradoru davet etti.

Talran kongreyi sekiz devletin öyle kendi namlarına açmaları ve umum namına kararlar vermeleri, verdirmeleri hukuku düvel usullerine ve hakkaniyete mugayır olduğunu ileri sürerek «Alâkadar devletlerden hiç birinin müzakereler haricinde bırakılması ve onların giyabında kararlar verilmesi caiz değildir» dedi. Bu dava hakkında günlerce leh ve aleyhde münakaşalar oldu. Fakat müttefikler galebe edemediler. Nihayet Meternih ile müttefikler «Paris muahdesi mucibince Viyanada bir kongre akdile icab eden tanzimatı yapmak üzere son muahedeye iştirak eden devletler tarafından gönderilen murahhasların birleşib ve serbestçe müzakerelere girişib alâkadar oldukları işler hakkında umumun ümidi veçhile Paris muadesile hukuku düvel ahkâmına muvafık kararlar hazırlayabilmeleri için kongrenin umumî olarak içtimaı 1 Teşrinsanı 1814 tarihine kadar tehir edilmiştir» maalinde bir beyanname yapıp dağıtmağa mecbur oldular.

Bu beyannameyi Prusyadan başka bütün Almanya murahhasları gayet memnuniyetle telâkki ettiler. Küçük devletlar Prusyanın tamakârlığından, Avusturyanın gevşek davranış metin ve faalâne bir siyaset ittihaz etmemesinden, İngiltere diplomasisinin beceriksizliğinden, Rusyanın istibdat siyaseti takib etmesinden şikâyet ediyorlardı. Bav-yera murahhasları «Prusya, Saksonya devletini yutub ortadan kaldıracak olur ise Almanyanın muvazenesi bozulur. Ne biz ve nede bizim ile hayatta bırakılan devletler Prusyaya, Avusturyaya karşı duramayız. Mevcudiyetimizi, istiklâlîmizi muhafaza edemeyiz. Her halde bu iki devletten birinin hükmü altına düşeriz. Halimiz harab olur» diyorlardı. Hanura murahhasları aynı şeyleri söylüyorlardı. Avusturya ümerası «diplomatlarımız Bohemya dağlarının sağına Rusya ve soluna Prusyalıları getiriyorlar. Bu eski iki düşmanlarımıza Bohemya geçitlerini teslim edecek olurlar ise berbat oluruz. Bu hayatî tehlikenin ve bu fenalığın önüne geçmeğe bakmalıyız. İleride büyük bir felakete uğramamak için Bohemyada, Bavyerada, Galiçyada silâh altında 250 bin neferimiz yar. Küçük Almanya devletleri yüzbin kişilik bir ordu çıkarabiliyorlar. Fransızlar da 150 bin kişi getirebiliyorlar. Beşyüz bine balığ olan bu kuvvet ile hemen harekete geçip Rusyayı da, Prusyayı da imana getirmeliyiz» diyorlardı. Lakin Avusturya ümerası Meter-nih hakkındaki suizanlarını pek ileriye vardiıyorlardı. Çünkü Meter-nih Lehistanı da, Saksonyayı da mütteliklerinin pençelerinden kurtarmağa cidden çalışıyordu. Ama Aleksandr ile Fredrik Kiyom layikile sıkıştırmıyordu. Böyle gevşek davranmasına sebep de Kaslrig idi. Zira Kaslrig parlamantonun ve efkârı umumiyenin her nasıl olursa

olsun Moskofların ta Avrupanın göbeğine kadar sokulmalarına mani olmasını istediklerini biliyordu. Onun için Kaslrig Saksonyayı istemiyerek feda ile Varşova dukalığının yani Lehistanın büyük parçasını çara vermenin çaresini arıyordu. Meter-nih de böylece yalnız kalarak çarısıkıştırmıyordu.

Meter-nih Çarın mizacını iyi biliyordu. Fredrik Kiyoma vadettiğinden geri dönmiyeceğine ve Lehistanın bir parçasına kanaat etmiyeceğine ve Kaslrigi dinlemiyeyeceğine emin idi. Fakat bu fikrini Kaslrig teslim ve kabul edemiyordu. «Kaslrigi imana getirmenin yolu Çarla görüşdürmektir. Kaslrig hırçındır. Dik sözlüdür. Hissiyat'arını yaldızlıyarak, tatlılaştıracak izhar emteği bilmez. Çar naziktir. Fakat azametli, kibirli, inatçıdır. Kaslrigin sözleri kendisini sinirlendireceği muhakkaktır. Hasılı ikisinin mizacları taban tabana zıttır. Uyuşabilmeleri ihtimali yoktur. Bilakis aralarındaki ihtilâf artacaktır. Kaslrig itilâf ümidini bu mülakattan sonra kesecektir» dedi; ve bu mülâhazaya mebni Kaslrigi Çarla görüşmeğe ve söyleşmeğe teşvik etti.

Kaslrig vakit kaybetmeden Çarın sarayına gitti. Huzuruna çıktı. Adet üzere hale, hatıra müteallik söylenen havaî ve nazikâne sözler bittikten sonra Kaslrig münasebet getirip «İngilterenin Rusyaya birçok meselelerde iyiliği dokunmuştur. Meselâ Rusya 1812 tarihinde tavassutumuz sayesinde Türkler ile Bükreş muahedelerini yapmış, Basarabyayı almıştır. İngiltere İranlılara Hazer denizine doğru Rusyanın istediği gibi bir hudud tayin ettirmiştir. Politikası hilâfına olarak Norvecin Danimarkadan ayrılmasını ve İsvece verilmesini kabul etmiştir. Kalış, Rahnbah ve Tiblih muahedeleri ile Varşova dukalığının toptan üç devletten hiç birine

verilmeyip aralarında paylaşmaları kati surette kararlaşmış iken şimdi siz tek-mil Varşova dukalığını zabtetmek istiyorsunuz. Bugün Avrupa Rusyanın istilakârlığından çekiniyor, korkuyor. Herkesin aklı fikri alt üst oluyor. Mükemmel tanzimat yaparak Viyana kongresi medenî milletlere adaleti, nasafeti, itidali temin edecek zannolunuyordu. Halbuki bugün dikkat ve intibah üzere bulunmayacak olur isek hırs ve tama saikaları ile Napolyonu mumlar ile aratacak hal-ler, şurişlar, vakıalar zuhura gelecek tir » dedi.

Aleksandr « siz de bir çok yerleri alıyorsunuz, yutuyorsunuz, ne yüzle Lehistanı bize çok görüyorsunuz » cevabını birden bire vermiyerek nükteli sözlerle mukabele ile : « Türkiye ve İran ile menfaatımıza uygun musalehalar yaptığımız vakit İngiltereden muavenet gördüğümüz doğrudur, sahibdir. Fakat siz bu muaveneti şark tarafında bulunan ordularımızı biran evvel çekip Napolyona karşı sevk edebilmeliğimiz için yaptınız. İsveç Kralı Bernadotu Napolyondan ayırmak için Norvecin İsvece ilhakını kabul ettiniz. Kalış, Rayhanbah muahedelerini akdettiğimiz zaman vaziyet bambaşka idi. Bu muahedeleri o vaziyete göre yapmıştık. Yani o tarihte bizler yalnız Napolyonun istilâsına karşı bir set çekmenin ve nefsimizi onun şerrinden, taarruzundan muhafaza eylemenin çaresini bulmak üzere harekete geçmiş idik. Galibane Ren boyuna ve Parise kadar gelebileceğimizi ve birçok yerleri feth edeceğimizi ve Napolyonu devirip tacından, tahtından mahrum edeceğimizi ümit ve tahmin etmiyorduk. Bu müşterek galibiyetler, fütuhatlar bahasına Avusturya, İtalyayı, İnn hattını, Tirol ve sair tarafları alıyor. Siz de Fransaya karşı karakol vazifesini görmek üzere

Belçikayı, Holandaya veriyorsunuz. Holandayı hükmünüz altına koyuyorsunuz. Akdenizde Maltayı, yedi adaları Hint denizinde Seylanı «Fransa adasını» ve daha mühim mevkiileri Ümit burnunu zabtediyorsunuz. Napolyonla muharebelerimizde en çok zahmet çeken, zarar gören Ruslarla Prusyalılardır. Bunu inkâr edemezsiniz. Bu sebebler dolayisile müşterek muzafferiyetimizin semerelerinden, fedakârlığımız nisbetinde istifade etmemekliğimiz layık değildir. Hakkaniyete uymaz. Her de ben aziz dostum olan Prusya kralına Saksonyayı kazandırmağı taahhüt ettim. Vaktile Lehistanın üç devlet tarafından parçalanması hakkaniyete mugayir bir hareket idi. Adeta bir suikast idi, cinayet idi. Bütün Avrupa bunun günahını ve seyyiesini çekiyor. Namusumuza taalluk eden bu haksızlığa nihayet veremelidir. Siyasî menfaatlerimiz de bunu icab ettirir. Bu haksızlığı da ancak Rusya ortadan kaldırabilir. Çünkü Lehistan eyaletlerinin en çoğu bizdedir. Prusya Lehistandan eline geçirdiği parçayı, Saksonyayı alınca, feda edecektir. Hem de biz Lehistanı ayırıp müstakil bir devlet şekline koyacağız. Serbesti usulüne göre kanunlar ve nizamlar altında idaresini temin edeceğiz. Bu teşkilât gerek Avrupa ve gerek Viyana kongresi için büyük bir şeref olacaktır. Bu emelimi file getirmek üzereyim ve getireceğim. Lehistana girdiğim vakit Lehlilere de resmen öyle bir taahhütte bulundum ve onları Napolyondan ayırdım. Sözümde durmağa katiyen azmetmişimdir. Ben birşeyi vadedipte işini yoluna koyduktan sonra vadinden nükül eden hükümdarlardan değilim. Avrupa benden gördüğü bunca muavenetlere, iyiliklere mukabil hakkımda müraat göstermelidir » dedi.

Vakta o üç muahede Çarın dediği

gibi büyük bir muvaffakiyet ümüdile yapılmamış idi. Şimdi Çarın müşterek fütuhattan diğer müttefikler gibi layikile istifade etmek istemesine mantıkan bir şey denilemez idi.

Kasrîg bu düşünceler saikasile o bahsi kapadı. Fakat sıkı sıkı Lehistan meselesine yapıştı. Çara : « Lehistanın mukasemesi vakıa aynı buyurduğunuz gibi bir cinayet idi, suikast idi. İngiltere ötedenberi bu hakikate inanmış ve bu haksızlıktan dolayı teessüratını gizlememiştir. Bugün Lehistanın ihyasına muvafakat etmeğe hazırdır. Fakat tarihî ve eski hudutları dairesinde samimiyetle, ciddi, hakikî bir Lehistan devleti teşkil olunmasını ister. Yani Avusturya, Prusya ve Rusya evvel ve ahır Lehistandan zabtettiği yerleri kâmilten terketmelidirler. Bunlar birleştirilib bir Lehistan devleti yapılmalıdır ve bu yeni Lehistanın komşularından hiç birine ne şekil ve surette olur ise olsun tabiiyeti, münasebeti, rabitası olmamalıdır. Kırallığa bir Lehli getirilmelidir. Lehli olmaz ise intihab edilecek kırallın ne Rusyaya, ne Prusyaya ve ne de Avusturyaya münasebeti olmamalıdır Bu şartlar dairesinde bir Lehistan icat olunur ise ve başına serbesti usulü üzere kanunlara tabi bir hükümet geçirilir ise İngiltere hemen muvafakatini verir. Bu teşkilât için elinden gelen muaveneti ifa eder. Ama vaktile Lehistanı parçalayan üç devlet şimdi dediğim fedakârlıkları yaparlar mı ? İstenilen evsafi haiz bir kırall bulurlar mı ? Lehliler bir araya gelip öyle bir müstakil devlet teşkil ettikten sonra sair milletler gibi akıllarını başlarına toplayıp nifakdan vazgeçerler mi ? Kazandıkları serbestlikten, istiklâlden istifade edebilirler mi ? Ben bu dediklerimi hep tatlı hayal kabilinden adediyorum. Bu şartlara uymiyacak şe-

kil ve tarzda sahte bir Lehistan devlet icat edilecek olur ise Avrupa Lehistanı Rusyaya hediye etmek üzere büyütmüş, yaratmış olur. Avrupa ise böyle ham hayale kapılmaz. Lehistan projeniz duyuldu, her kese endişe verdi. Hulusü kalbiniz, seciyenizin safiyeti malum olmasa idi herkes birbirine geçerdi. kıyamet kopardı, kongre dağılır idi. İstirham ederim, şerefiniz için bu sevdadan vazgeçiniz. Alemin huzurunu, asayişini, rahatını bozmayınız » diyerek Çardan ayrıldı. Lehistan işinin istediği gibi hallini Çara kabul ettirmek imkânı olamayacağına kanaat hasıl etti.

Ertesi gün Çarla aralarında geçen mübahaseleri - beyanatını teyit için - tesbit ile bir nota yapıp bir suretini resmen kont Neslröde ve bir suretini de Londraya yolladı. Bu notasını Talrana da okuttu.

Her fırsattan istifade etmeği herkesten iyi bilen Talran hemen vaziyetin gerginliğini arttırmak ve Çara calî emniyet vermek gaze ile hususî dostlarından ve Çarın mahremlerinden olan Prens Çartoriskiye « Fransa Saksonya Kralını sahabetten vazgeçmez. Lakin Lehistan işinde her halde Çara müsait bulunacağından emin olabilirsiniz » dedi.

Tabii Çartoriski işittiğini Çara arzetti. Çar inadını arttırdı. Talranın istediği de bu idi.

İşte tam bu sıralarda idi ki, Almanya devletlerinin Almanya tanzimatını müzakere etmek üzere aktetmiş oldukları encümünde « heyeti müttehide » reisliği ile harp ilânı, sulh akti, ecnebi devletler nezdine elçi göndermek salahiyyetine malik olup olmamaları maddeleri ihtilafı mucip olmuşdu ve bu komisyon âzası « Saksonya işinde katî karar verilmeden bu meselelerle meşgul olmayalım » diyerek dağılmışlar ve fakat Bav-

yera, Vortemmerg ve Hanura devletleri icabında filen Saksonyaya muavenet etmeği kararlaştırmışlardı. Bir kaç vakit sonra Bavyera murahhası Prens Wrud Talrana gelip « yetmiş beş bin mevcutlu ordumuz hazırdir Siz de seferberliğinizi yapınız. Silah altına alacağınız her yüz bin nefere mukabil size belki beş bin nüfus veririz » dedi.

Talran bu müracaattan pek memnun olduğu halde kendisini naza çekti. Fransanın muavenetini pahalya satmak istiyordu. « Fransa size muavenetten kaçınmaz. Fakat tek başına harekete geçmek de istemez. Bu işde bizden ziyade menfaatleri olan devletler var. (Avusturya ile İngiltereyi ima ediyordu) Onlar da bizim muavenetimize rağbet gösterirler ise derhal ordularımızı kabul ederiz. Fakat o devletler tenezzül edip bizden birşey istemiyorlar. Kendilerine biz mi zorla muavenette bulunmağı teklif edelim » dedi.

Bavyera murahhası hemen koştı gitti Talranın söylediklerini Meternihe anlattı. Meternih « Esas itibarile muavenet ret olunmaz. Fakat şimdi ben Fransadan muavenet istiyemem. Çünkü müttefikimiz İngiltere henüz Saksonyayı feda etmek tasavvurundan vazgeçmedi. Fransanın hulûsi niyetine de daha pek iman edemedim. Fransızların harisane emellerinden cidden vazgeçtiklerine inanmıyorum. Fransızların şerrinden, belâsından tahakkümünden henüz kurtulduk, herkes Fransızlardan nefret ediyor, şimdi Fransız ordularını buyurun diyerek kendimiz mi içimize alalım, başımızı bir belaya daha mı sokalım ? Ben böyle ağır bir mesuliyeti deruhte edemem, hem de bizim bildiğimize göre Fransada Kralın sözü yürümüyor ; nüfuzu yoktur, parası yoktur, öyle bir ordu toplayıp istediği tarafa sevkedeceğine aklım ermez. Fransızlar ağız kalabalığı ile, laf ile

herkesi mat etmek ve müttefikler arasına nifak sokup hepimizi birbirimizle bozuşturmak, tutuşturmak ve bozukulğumuzdan istifade ederek başımıza çıkmak isterler » dedi. Fakat garibi şu ki, Meternihın Fransanın istitaatı hakkında dediklerinin aynını Prusyalılar da, Ruslar da Avusturya hakkında söylüyorlardı Avusturyanın kendilerine karşı çıkaracak faik kuvvete malik olmadığı itikadında idiler.

Bu dedi koduları yetiştiren Bavyera murahhasına Talran vakarını ve azametini takınarak « Fransa icap edince faaliyete geçmek azmindedir. Bunun için lazımlı olan kuvvete ve vesait maliktir. İstitaatını maddeten isbat eder, merak etmeyiniz. Müsterih olunuz » cevabını verdi ve derhal krala, maliye nazırına, harbiye nazırına müessir lisanla mektuplar gönderdi. Fransa hazinesi pek sıkıntıda olmakla beraber mükemmel bir ordu hazırlamak için para buldurdu. Nisbetle az zaman sonra iki yüz bin kişilik bir ordu hazırladığına ve bu kuvvetin beş yüz bine çıkarılması için de tedbirler alındığına dair Paristen haberler geldi. Kasrıge gelince o da Çarı yola getirmeğe çalışmaktan vazgeçmiyordu. Prusya vükelasından bazıları Rusların Lehistanı toptan almasını kendi haklarında tehlikeli görüyorlar idi. Onların nüfuzunu kullanarak Kralı kandırmağa teşebbüs etti. Muvaffak olursa İngiltere ile Avusturya ve Prusya ve küçük Almanya devletleri arasında bir ittifak yapmağı ve bu kuvvetle Rusların Vistul nehrinden ileri geçmelerine mani olmağı tasavvur ediyor idi.

Aynı zamanda Meternih Prusya hariçliğine nazırına « Saksonyanın tamamile Prusyaya ilhakı ve bunun mukabilinde Moskoflara Oder nehri boyuna kadar

olan yerlerin verilmesini bütün Almanlar mızır addediyorlar. Buna razı olacak olursak hem siz, hem biz halkın menfurı oluruz. Böyle yapmaktan ise - hayırlısı - Saksonyanın bir parçasını alıp diğer taraflarını Kral Fredrik Ogüste bırakmanızdır. Her halde Almanları, ve hatta bütün Avrupalıları gücendirmeyiniz. Bu surete razı olmaz iseniz Saksonyayı tamamen almanıza şu şartlarla muvafakat ederiz :

1 — Prusya Lehistan meselesinde Rusyaya hiç bir veçhile muavenette bulunmamağı taahhüt etmeli;

2 — Şimali Almanya devletleri arasında müvazene hasıl olmak üzere şimal tarafındakilerin hududu Ren nehrinin sağ yakasında Mein nehri ve cenup tarafındakilerin hududu Ren nehrinin sol yakasında Moselle nehri olmalıdır (Cenubi Almanya devletleri Avusturyaya, şimali Almanya devletleri Prusyaya mail ediler) mealinde bir nota gönderdi.

Kasrlig ile Meternihin Prusyayı kandırmak ve kendi taraflarına çekmek için neler yaptıklarını ve ne türlü entrikalar çevirdiklerini işidir işitmez Çar sinirlendi ve bu entrikalara nihayet vermek için « emir vaki » yapmak, İngilterenin de, Avusturyanın ümitlerini kesmek istedi. Kral Fredrik Kiyiyom ile uyuştu. Saksonyadaki askerini çekip yerine Prusya askeri gönderdi. Saksonyada bulunan kendi askerini de Lehistan getirtti. Lehistan Krallığına namzet addettiği biraderi Grandük Kostantini Varşovaya yolladı. Lehistan Krallığının teşkiline memur etti. Hasılı kimseden çekinmeyerek dostuna, düşmanına meydan okudu. Sair devletlerin muvafakatleri olmaksızın istediği gibi bir Lehistan Krallığı yapacağını anlattı, herkesi hayrete düşürdü.

Talran bu vaziyetten istifade ile

Çarı kızdırıp İngiltere ve Avusturya ile aralarını bir kat daha açmak için Çarın huzuruna çıktı Musahabat esnasında bahsi Lehistan intikal ettirip « ciddi, hakiki bir Lehistan yaparsanız biz Fransızlar hep mesrur oluruz. Fakat bu aralık denildiği tarzda bir Lehistan icat edecek olursanız hududunuza Oder nehrine kadar ilerletmekten başka birşey yapmış olmazsınız. Bu hususta komşularınızla anlaşırınsanız bize söz söylemek düşmez. Biz yalnız hukuku düvel namına Saksonyayı iltizam eyleriz » demesile Çar asabileşerek « hukuku düvel de, o sizin muahedeleriniz de hep boş şeylerdir, yalandır, asılsızdır, her devlet bunları kendi menfaatına ve hesabına uydurur. Ben öyle kolay kolay aldananlardan değilim. Ortada hak, hukuk, prensip meselesi yoktur. Bir menfaat meselesi vardır. Herkes menfaatını arar. İsteddiği gibi ve istediği yolda istihsal eder. Ben Kral Fredrik Kiyiyoma Saksonyayı vadettim. Bu vadimi geri alamam. Yalandan ibaret olan muahedelerden ziyade indimde kendi sözlerimin kıymeti ve ehemmiyeti vardır. Saksonya Kralı haindir. Bizden kaçtı. Napolyona yanaştı. Onu Rusyaya göndereceğim, hapishanede cezasını çekecektir. » deyince Talran « aman efendim, afv buyurunuz, hain tabiri bir Kral hakkında kullanılamaz. Bir Kral mağlup olur, amma hain olamaz. Hele bu tabir sizin gibi büyük bir hükümdarın lisanına yaraşmaz « Hak » ve hukuk mefhumu ise mevhumattan değildir. « Hak » vardır ve mukaddestir. Barbarlıktan bizi kurtaran ve vikaye eden hakkın kuvvetidir. Ümit ederim ki iyice düşünüp taşınırsınız. Efkârınızı tashih edersiniz Avrupanın hissiyatına karşı hareket buyurmazsınız » cevabını verdi. Fakat Aleksandr yine sözüne devam ile « Avusturya da, İngiltere de Sak-

sonyayı bize bıraktılar. Dostum Prusya Kralı hem Prusya Kralı ve hem Saksonya Kralı olacak. Ben de hem Rusya İmparatoru ve hem Lehistan Kralı olacağım » demesile Talran « Avffinizi rica ederek hürmetlerim ile beraber arz ederim ki, buyurduğunuz şeylere pek inanamiyacağım. Çünkü bildiğime göre İngilterenin de, Avusturyanın da muvafakatleri henüz tahakkuk etmemiştir » diye mukabele edince Çar sözü uzatılmıyarak yalnız Talrana « sizin yapılmasını gayet arzu ettiğiniz ve gayet ehemmiyet verdiğiniz bazı işleriniz olduğunu biliyorum. « Muranın Napoli Krallığından atılması) Benim bu işlerde size edeceğim muavenet sizin bana edeceğiniz muavenet nisbetinde olacaktır » demesine cevap olarakda Talran « Fransa hiç bir taraftan lütf ve inayet intizarında değildir. Bizim işimiz yalnız hukuku umumiye prensiplerini müdafadır » dedi ve Çarın lütüfkârane tavassutuna müracaat etmeyeceğini ima etti.

Bu mulakatı müteakip Prusyalılar Meternih'in notasını Çara tebliğ eylemişlerdi. Çar bunu okuyunca sukutu hayale uğramağa başladı. Meternihi çağırtdı, Lehistan Krallığının teşkili hakkında Kaslrig'e söylediklerini tekrar edince Meternih « Lehistanın bizim elimizde de sizinkine muadil büyük bir parçası vardır. Sizin tasavvur ettiğiniz Lehistanı kendimize hiç bir zararı dokunmadan biz de ihya edebiliriz » demesile Çar tehevürünü yenemiyerek « Bu sözleriniz münasebetsiz ve layıksızdır. Avusturyada böyle üst perdeden Rusya'ya karşı mütecavizane lisan kullanmağa cesaret eden yalnız sizsiniz » demesi üzerine Meternih « öyle ise efendim gideyim. İmpratordan rica edeyim, benim yerime başka bir murahhas tayin buyursunlar » diyip mulakata nihayet verdi.

Çarın bu sözlerini ve muamelelerini Viyana da takbih etmeyen bir kimse kalmadı. Halk « Napolyonun tahakkümünden kurtulduk diye seviniyorduk. Fakat şimdi Çarın daha beter tahakkümü altına giriyoruz » demeye başladı. Bütün murahhaslar da kongrenin açılıp bu müzebzeb vaziyetin nihayet bulmasını bekliyorlardı.

1 Teşrinisaniden bir gün evvel Meternih sekiz devlet murahhaslarını davet etti: « Yarın kongreyi açalım. Umum murahhaslar hazır bulunsunlar, itimatnamelerin yoklamasını yapalım. Lehistan, Saksonya ve Almanya tanzimatı meseleleri hallediledursun, sair meselelerin müzakeresi ve tesviyesi için komiteler teşkil edelim » dedi. Bu teklif üzerine kongrenin açılıp ve her mesele için alâkadarların komiteler yapıp kendilerine ait işler hakkında serbestçe müzakereler ederek kararlar ittihaz etmeleri ve verilecek kararların icabına göre hususî veya umumî muahedeler ile tesbit edilmesi ve Şmalî Avrupaya, yani Holandaya, Saksonyaya, Lehistana, Hanuraya, Danimarkaya, Bavyeraya ait meselelerin bazıları münazaalı olduğu ve bazılarının büyük devletlerin menfaatlarına ve bazılarının Avrupa muvazenesine taalluk eden cihetleri bulunduğu için bu mühim işlerin hal ve faslı vazifesinin beş büyük devlet (İngiltere, Avusturya, Prusya, Rusya ve Fransa) murahhaslarından mürekkep bir komiteye ve cenubî Avrupaya ait işlerin müzakeresi ve tesviyesi vazifesinin de Avusturya, Fransa, İngiltere, Rusya ve İspanya murahhaslarından ibaret bir ikinci komiteye tevdi ve Almanya tanzimatı meselesinin evvelce Avusturya, Prusya, Bavyera, Vortemberg ve Hanura murahhaslarından ibaret olarak teşkil edilmiş olan komisyona havalesi kabul olundu.

Komiteler müzakereye girişip işlerini

düzeltilmekle uğraşadursunlar Meternih ile Kaselrig Lehistan ve Saksonya meseleleri hakkında bir itilâf husule getirmek ve bu belâli işlerin içinden hayırlı sile çıkmak için faaliyetlerine germiyet verdiler. Türlü türlü sureti tasviyeler bulup arz ettiler. Pazarlıklara giriştiler. Uzlaşmak arzusile bazı fedakârlıklara bile razı oldular. Lâkin Aleksandrın inadına galebe çalamadılar. Çar « dediklerim olmalı, yapılmalı, ben sözümden dönmem ve dönmiyeceğim » diyip duruyordu. Nihayet münakaşadan usandı. Müttetiklerini hiçe sayarak ahdının katiyetini anlatmak gazezile Saksonyaya Vali nasb etmiş olduğu prens Reprine tahliye işi bitince Saksonyalılara veda bahanesile « Saksonyalılar! İngiltere ve Avusturya ile yaptığımız mukavele mucibince Prusyanın hükûmeti altına geçiyorsunuz. Memleketiniz parçalanmıyacak, yalnız metbuunuz Prusya Kralı olacak, yeni kralınız Fredrik Kiyiom hukukunuzu temin edecek ve saadeti halinizi istikmal eyliyecektir. Kendisine itaat ve sadakat göstermekle hakkınızda ibzal edeceği lütüflara müstahak olduğunuzu isbat etmelisiniz » mealinde bir beyanname neşrettirdi.

Varşovaya gelen Granduk Kostantin de biraderinin namına olarak Lehliere hitab ile « Hepiniz eski Lehistan sancağı altında toplanınız. Tehlikeye maruz olan mevcudiyetinizi ve hukukunuzu müdafaaya hazır olunuz » zemininde bir beyanname neşretti.

Fakat bu beyannameler hem Almanya ve hem İngilterede pek fena tesir hasil etti. Londradan Kaslrig Saksonyayı vıkaye ve mudafaa için kat'i talimat geldi. Avusturya ümarası ve vükelâsı, Almanya hükümdarları da Meter-nihi müahaze ettiler, sıkıştırdılar.

Avusturya ve İngiltere devletleri Rusya ve Prusya ile öyle mukavele

yapdıklarının aslı ve esası olmadığını ilan ettiler ise de faidesi olmadı. Ruslar ve Prusyalılar eskiden aralarında geçen bazı sözleri ve taati ettikleri notaları tevil ederek tekzip ettiler.

Vaziyet vahamet kesbetti. Meternih de Kaslrig de Çarı sözle ikna etmekten ümitlerini kesdiler, zora müracaat etmedikçe ne Rusları ve ne Prusyalıları buldukları yerlerden kıpırdatmak mümkün olamayacağına hükmettiler. Lâkin « faik bir kuvvetle müeyyed olmıyan icbarların hükmü ve tesiri olamaz. İbtida kuvvet tedarikinin çaresini bulalım? ondan sonra icbara kalkışalım » diyorlar ve çare ararlarken Talranın Bavyeralılar vasıtasile ittifak teklifinde bulunacağını ve ondan sonra kendilerine de ittifak hakkında söylediklerini ve gönderdiği bir notayı hatırladılar.

Vakıa Talran « Meşru hükümdarımıza kavuşalıdanberi biz efkârımızı değiştirdik. Mesalimet mesleğini tuttuk, « meşruiyet » usulünün yerleşmesini ve cihan asayişinin takarrür etmesini, hukuku düvelin meri olmasını, Avrupa halkının ihtilâl efkârı tesirinden masun kalmasını temenni ediyoruz. Hiç birimiz başka bir maksat ve niyet beslemiyoruz » demiş idi. Bu şifahi teminat ile iktifa etmiyerek birkaç gün sonra Meternihe « Napolyon gerçi Prusyanın malik olduğu yerlerin bir kısmını gassetmiştir. Fredrik Kiyiom zayi ettiği eyaletlere bedel yerler istemekte hakkı vardır. Lâkin Napolyonun muamelesi meşru değildir, batıldır. Batıl ise emsal ittihaz olunamaz. Yani Napolyonun meşru olmıyan cabbarane hareketini taklit ile Prusyanın Saksonyayı yutmağa kalkışması caiz olmaz. Almanyanın başka taraflarında tak-simi kongreye ait, sahihsiz, mahlûl yerler vardır, onlardan birazının Prusyaya verilmesi kabildir. Hukuku düvele uymıyan gasıbca muameleleri, meşru olmi-

yan sureti tesviyeleri kabul ve tasdik edemeyiz. Saksonya kralı, memleketi zabt edilmiş ise de hiç bir parçasını hiç bir devlete ferağ etmemiştir. Memleketinin her tarafına tasarrufu hakkı bakidir. « Meşruiyet » kaidesine kendisini müdafaya mecburiyetimiz ve selâhiyetimiz vardır, hem de Saksonya Prusyaya ilhak olunur ise Almanya küçük devletlerinin ve emaretlerinin muvazenesi bozulur. Almanyada ihtilâller olur. Biz de bitaraf duramayız ve bu hallere karşı kayıtsızlık gösteremeyiz » mealinde hususî bir tahrir yollamıştı. Aradan yine birkaç gün geçirdikten sonra Meternihe de Kaslrig de Fransa ordusunun noksanlarını tamamlatıp az zamanda istenilen tarafa sevkolunabilecek surette iki yüz elli bin mevcutlu bir kuvvet hazırlandığını ve bu kuvvetin ihtiyatı olmak üzere yüz bin kişilik ayrıca bir ordu daha tertip olduğunu dostane lisanla haber vermişti. İşte bu hatıralara binaen Kaslrig Prens Vredi Talrana yolladı. Talranın ittifaka hazır bulunduğu haberini alınca Kaslrig vizite vesilesile gitti; Talran ile görüştü. Her ikisi aynı gayeyi istihdaf ettikleri için iki saat içinde anlaşdılar. Meternih de Fransa hakkında suizanlarını ihtiyaç zorile unuttu, derhal muvafakatini verdi ve Rusya temamilen Lehistanı ve Prusya Saksonyayı istilâya kalkışdıkları taktirde yüz ellişer bin mevcutlu üç ordu ile harekete geçmek üzere Talranla gayet gizli bir muahede yaptılar ve ertesi gün her üçü de imzalarını attılar. (3 Kânunusani 1815) Bavyera, Hanura, Sardonya ve Felemenk gibi küçük devletleri de ittifakları dairesine aldılar, harp olur ise Moskof ordularını kısmen işgal etmek için Osmanlı imparatorluğunu da taarruza teşvik etmek üzere İstanbuldaki elçilerine gizli talimatlar yolladılar.

O tarihe kadar Avusturya, İngilte

re ve Prusya ve Rusya murahhasları Lehistan ve Saksonya işleri hakkında beyinlerinde sırf hususî surette görüşmeler ile ittifak muahedesini yapınca Meternih ile Kaslrig işi hususiyet dairesinden çıkarıp resmiyete dökdüler.

Lehistanın toptan Rusyaya, Saksonyanın topdan Prusyaya ilhakına Talranla beraber muhalif olduklarını söylediler. Çar ile Fridrik Kiyiom kendilerine karşı ittifaklarını bildirmekten çekinmeyen üç büyük devletle ve onların müttetikleriyle çarpışmağı gözlerine kesdiremediler. Bir kaç hafta münazaralar, münakaşalar ettikten, çekiştikten sonra Çar Lehistanın tamamını istemekten vazgeçti. Yalnız bir parçasının kendi tarafından gûya müstakilen krallık şeklinde idare edilmek üzere Rusyaya, diğer bir parçasının Avusturyaya ve bir kısmının da Prusyaya ilhakına razı oldu. Prusya kralı da Saksonya kralının mülküne sahib olmasını, 782 bin nüfuslu eyaleti kendisine terk etmesi şartile kabul etti ve Saksonyanın tamamından feragat etti.

Komiteler bu kararları tesbit ettikten sonra Ren boyundan ve sair taraftardan Prusyaya verilmesi vadedilmiş olan yerler hakkında Prusya murahhaslarile pazarlığa giriştiler. Lehistanda Vistul boyunda Torn ve Grandentz ve ve Dantzigin Elbe boyunda Witenberg, Ren boyunda Coln ve Coblentz şehrini ve vaziyeti itibarile Prusya için elverişli olmasından dolayı Fredrih Kiyiomun istediği Berg dukalığını da Bavyeradan ayrılarak Prusyaya mal edildi ve mukabilinde Beiröt ve Ansbah dukahklarını Bavyeraya ve bu iki dukalıktan başka yine Bavyeraya Avusturyaya terk ettirilen Tyrol ve Forelberg eyaletlerine bedel Furtzberk dukalıkları ile Aschaftenburg prensliği veya Palatinanın Ren ile Mozal arasındaki kısmı verildi.

Büyük küçük devletlerden bir defa olsun Napolyonun ittifakına girmemiş olanlar nadir idi.

Halbuki Saksonya kralı Frederih Ogüstü « Moskova seferinde Napolyonun müttefiki idi » diyerek galip hükümdarlar itham ettiler. Memleketinin üçde birinin zabtı kararını verdikten sonra Berlinde mevkufl bulunan bu zavallıyı Presburga getirdiler. Meternih ile Talran, tasarruf hakkının meşruiyetine hallet veriliyor denilmemek gazele, sıkıştırdılar ve kandırıp gaspedilen yerlerini hüsnü rızasile teslim ettiğine dair utanıp arlanmadan elinden bir senet aldılar. Bu senede bedel kendisine Lapsika şehrini ihşan ettiler.

Komisyon Prusya ve Bavyera işlerini böylece tesviye ettikten sonra Danimarka meselesinin müzakeresine geçdi. Galip devletler Danimarka kralını da « Napolyonun ittifakına girmişti » diyerek itham edip elinden Norveci, Pomeranyayı aldılar. Norveci Napolyonun yetiştirmesi bulunduğu ve İsveç krallığına onun sayesinde nail olduğu halde müttefiklerle birleşip velinimetini aleyhinde harekete geçmiş olan Bernadotte ve Pomeranyayı Prusyaya verdiler. Norvece mukabil de Finlandyayı da İsveçden ayırıp Rusyaya ilhak ettiler. Bu kadar zayıfına bedel Danimarkaya yalnız Prusyanın hissesine düşen Launburg dukalığını, nisbeten cüz'î tazminat ilâvesile, verdiler.

*

Cenup komitesi İtalyada Lombardiya ile beraber Venedik cumhuriyeti arazisinin ve Tirol ve İlliryanın Avusturyaya ilhakını tasdikten sonra oraların harcinde kalan yerleri, yani Parma dukalığını kaydı hayatla Napolyonun zevcesi İmparatoriçe Mari Tereze ve Toskana dukalığını Arışduk Ferdinana, Morana dukalığını Arışduk Fransuva Deste, Veravena

ve Bolonya ve Ferara eyaletlerini papaya verdi.

Böylece İtalyanın Siçilya ve Napoli ve Sardonya vilâyetlerinden başka taraflarını gerek doğrudan doğruya ve gerek dolayisile Avusturyaya mal etti.

İsviçre coğrafi vaziyeti dolayisile büyük küçük müteaddit devletlerin arasına girmiş ve bunların birer çephesini birbirinin tecavüzünden masun kalmış idi. Bu sebeple İsviçrenin mustakil ve bitaraf olması o devletlerin müşterek menfaatları iktizasından idi. Komite kantonlar arasındaki ihtilâfı, mücadeleleri bertaraf ettirdi. Cenevra, Vale ve Nöşatelin ilhaki ile İsviçre kantonlarının idarelerince Cumhuriyet tarzında bitaraf ve müstakil bir « Heyeti müttehida » teşkil etmeğe karar verdi.

*

Ondan sonra sıra Belçika eyaletlerinin ve Lüksemburg dukalıklarının Holanda ile birleştirilerek Paris muahedesine göre bir devlet teşkili, hudutlarının tayini, Krallığına Nassan sülâlesinden Prens Dörenjin nasbı teklifi gelmişti. Komite tarafından bu teklif hiç bir taraftan itiraz vukubulmaksızın kabul edildi.

Bu işte alakadar olan yalnız Fransa idi. Böyle iken Talran itirazda bulundu. Çünkü bu yeni devlet Fransayı tecavüzden men için karakol olarak teşkil edildiği halde hissiyatları, örfleri, ırkları, mezhepleri birbirinin zıddı olan Belçika ve Holanda ahalisinin imtizaç etmeleri ihtimali yokdu. Kendilerinden ümit edilen hizmeti göremeyeceklerine ve Fransaya zarar veremeyeceklerine Talran kani idi. Lüzumsuz yere Avusturyayı ve İngiltereyi kırmamak ve Fransa hakkında cidden, ehemmiyeti olan işlerde bu iki devletin nüfuzundan, muavenetlerinden istifade etmek maksadile komisyonda ses çıkarmamıştı.

Almanya hükümetlerinin siyasi teşkilatı ve tanzimatı Avrupa muvazenesinin mühim şartlarından biri idi. Bu işe dair bir layiha yapmak üzere kongre açılır açılmaz Avusturya, Prusya, Bavyera, Vurtemberg ve Hanura devletleri murahhaslarından mürekkep bir komisyon toplanmış idi.

Fakat bu devletler hükümdarlarının aralarında ötedenberi rekabet vardı. Birbirlerine tefevvuk davasında idiler. Her biri dahilde ve haricde istiklâllerine hâlel gelmesinden korkuyorlardı. Onun için murahhasları komisyonda türlü türlü müşkülât çıkarıyorlardı. Nihayet tanzimat hakkında bir karar ittihaz edemiyerek dağılmışlardı. Komisyon aylarca muattal kalmıştı.

Bu işin müşkülâta uğramasının asıl sırrı ve hikmeti şu idi ki bu milletlerden cenubtakiler Avusturyaya, şimaldekiler Prusyaya mail idiler. Bunlar Prusya kralının Almanya hükümetlerinin başlarına geçmesini reisliği, imparatorluğu deruhde etmesini istiyorlardı. Bu arzuyu husule getirmek Prusya kralının da, Prusyalıların da nuhbei amalleri idi. Ancak Avusturyanın fenalığından çekiniyorlardı. Avusturyayı ram edecek bir kuvvet kesbedib ondan sonra bu projeyi file getirmeğe teşebbüs etmeği münasib görüyorlardı.

Avusturya diplomatları ise Prusyanın bu küçük devletleri toplayıp heybetli bir imparatorluk ihdası ile kendilerine meydan okumasına mahal bırakmamak için eski tanzimatın değişmesine hail olmağa çalışıyorlardı ve hükümdarlarını « Prusyanın riyaseti altında ittihat yapacak olur iseniz Prusyanın tahakkümü altına girersiniz. Nihayet istiklâlinizi, kaybedersiniz » diyerek korkutuyorlardı.

Bu hükümetlerin ahalisine gelince, bunların hepsi hukuku siyasiyelerine nail olmağı ve hükümdarlarının iktidar ve salâ-

hiyetlerinin tahdidini istiyorlardı ve bu ahalinin de takriben yarısı Prusya ile ittihat taraftarı idiler.

Rusya ve Fransaya gelince, onlar da yanı başlarında aynı cinsten ve unsurdan mürekkep bir devlet peyda olmasını mülki emniyetleri noktai nazarından mahzurlu görüyorlardı. Bu mülâhazaya mebni onlar da Avusturya ile gerek bu küçük devletler hükümdarlarının ve gerek şimali ve cenubi Almanya ahalisinin ara'arındaki eski rekabet hissini sureti haktan telkinatla devam ettirmeğe çalışıyorlardı.

Fakat Almanya hakkında ahaliyi bir dereceye kadar olsun hoşnut edecek şekilde tanzimat yapılmaksızın kongre kapanacak olursa halkın galeyana gelip muhataralı haller ve vaziyetler hasıl olması memul idi. Onun için « şimal komitesi » bütün Almanya hükümdarlarının başlıcalarını ve dört müstakil şehrin [1] murahhaslarını topladı. Müzakereleri, münakaşaları kısa kestirerek şöyle bir teşkilât yaptı :

Napolyonun icad ettiği küçük devletlerden yalnız Bavyera [2] Vurtemberg ve Saksonya ve Hanura [3] krallıklarını ve o tarihte mevcut olan seksen iki küçük devlet ve emaretlerden otuz dördü ile dört müstakil şehri ipka ettiler ve bunlardan mürekkep bir « Almanya heyeti müttehidesi » teşkil edip işlerini görmeğe ve dahili ve harici emniyet ve istiklâlini muhafazaya memur olmak üzere Avusturyanın riyaseti altında hükümdarların vekillerinden ve diplomatlardan ibaret Frankfortta bir « Diet » yani siyasi divan ihtas eylediler. Bu heyetin ecnebi devletlerle muharebe vuku bulursa âzasının kendi başlarına düşman ile sulh müzakeresine girişmeğe salâhiyeti olamamasını ve heyetin kendi istiklâline ve

[1] Brem, Frankfort, Hamburg, Lubek.

[2] Landau ve Spire şehirlerinin ilhaki ile.

[3] İngiltere kralı ailesine malikâne olarak.

emniyetine hanel verecek mahiyette ecnebler ile mukavele akdedememesini ve heyete dahil olan hükümetlerin aralarında ihtilâf zuhur eder ise «Diet»in tavassutuna müracaat eylemelerini ve ihtilâfın halli mümkün olmaz ise hükümdarlardan mürekkep fevkalâde bir mahkemenin - istinafsız - hükmüne tabi olmalarını şart ittihaz ettiler.

Napoli krallığına gelince, Meternih orasını Napolyonun mansubu ve Muradan evvel asıl sahibi olan kral Ferdinana - Fransa kralının akrabasından olması dolayısıyla Fransa nüfuzuna tabi olacağı itikadile vermeyip Muranın uhdesinde bırakmayı tercih ediyordu.

İngilizler, Napoli krallığı Burbon hanedanından ve Fransa kralının akrabasından birinin elinde bulundukça Fransızların Akdenizce, mevki itibarile de, ehemmiyetli olan Napolide nüfuz peyda ederek istedikleri zaman İngiltere menafine zarar verebilecekleri ihtimaline kapılıp yalnız Sicilyanın Ferdinana verilmesini ve Napolinin Murada bırakılmasını münasip görüyorlardı.

Mura Napolyonun eniştesi ve yetiştirmesi idi. Fırsat bulunca ordusile kalkıp ve Napolyona katılıp krallığı yıkmaya ve İmparatorluğu ihyaya çalışması ve herhalde bir aralık Burbonların düşmanlarına uyup harekete geçmesi memul idi. Bu ihtimallere göre gerek on sekisinci Lui ve gerek Talran için Murayı Napoliden kaldırtmak nuhbei amal idi.

Sardonyanın Fransa ile hemhudut olması sebebiyle Sardonya krallığı Arşiduk evlatlarına intikal edecek olur ise bir aralık Avusturyanın politikasını terviç ile Fransayı tehdit etmesi melhuz idi. Binaenaleyh gerek Napoli işine ve gerek Sardonya işine Fransa kralı pek ehemmiyet veriyor idi. Fakat Talran acele etmiyerek Saksonya davası halloluncaya kadar bu iki meseleyi kasden sürüncemeye

düşürmüştü. Çünkü Saksonya maddesinde kongre namına « meşruiyet » kaidesine göre muamele edildikten sonra bu muamele ile teessüs eden sabıkaya istinat ederek Napoli krallığının eski ve meşru sahibine verilmesini istemek ve Meternihle Lord Kaslriğin muvafakatlerini istihsal etmek daha kolay olacağını tahmin ediyordu.

Saksonya işi yoluna girer girmez Talran ibtida Sardonya verasetini iler sürdü. Meternih hiç bir ahde müstenit olmayarak iltizam ettiği bu iş hakkında ısrar edemeyeceğini kesdirmiş idi. Vakıa öyle de oldu. Meternih Talranla uyuştu. Sardonya kralının erkek varisi olmayınca krallığın aynı aileye karabeti olan Carignan sülalesinin erkek evlatlarına intikalini kabul etti ve böylece Avusturya gibi büyük bir devletin Alp yollarını ele geçirip Fransayı tehdit edebilmesi ihtimalinin önü alındı.

Ondan sonra Talran Napoli işini ortaya attı ve Muranın galip devletlerin ittifakına girmiş iken Napolyonla gizli muhaberelediğini ve Karbunarı ihtilâl cemiyetleri reisleri ile münasebette bulunduğunu ve Avusturyalıları İtalyadan çıkarmak istediğini, Fransa polisi tarafından yakalanan evrakı göstererek, isbat etti. « Mura ihtilâlcilikten yetişmiştir, pek cesur bir seraskerdir, bir serdadır. İhtilâlcilerin başına geçecek olursa büyük fenalıklar yapabilir. Ha'buki Ferdinan « muhafazakâr » dir. « Meşruiyet » taraftarıdır. İhtilâlcilere müsait değildir. İstinatgâhi büyük devletlerdir » diyerek ipkasını istedi.

İngilizler Rusyaya karşı Avuranın müvazenesini muhafaza için Avusturya ile Fransayı kaviyen ve iyice birleştirmeyi ve anlaşırmağı pek ziyade arzu etmekte idiler. Talran İngilizlerin bu emellerine verdikleri ehemmiyeti keşfetmişti. Dostane musahabat arasında münasebet getirip Napoli meselesi Fransanın isteği yolda tesviye olunmazsa Avusturya

ile ciddî itilâf hasıl etmesi imkânı olmadığını Kaslrig'e söyledi ve bu iş hakkında Londra kabinatosunun müzaheretini temin ettikten sonra Meternihe müracaatla « Avusturya kendisi Murayı def etmeği istemiyor ise bu işi meselâ İspanya ile bizim görmekliğimize müsaade etsin » dedi.

Meternih Fransa polisinin ele geçirdiği evrakı görelidenberi Murayı fedaya karar vermişti. Fakat Avusturyanın İtalyada elli binden ziyade kuvveti yoktu; Bu askerle Murayı zorlamaktan çekiniyor idi. İskatı için başka bir tedbire, bir çareye müracaat etmek istiyordu. Ama Fransa, her nasıl olursa olsun İtalyaya girmesini kabul edemiyordu. Binaenaleyh Meternih de Kaslrig de Muranın define ve Napolinin Ferdinana verilmesine muvafakat ettiler.

Talran zaten Avusturyanın Fransa tarafından asker sevkini, razı olmayacağını bilerek, Meternihe teklif etmişti. Garezi Avusturyayı telaşlandırmak ve Fransanın müdahalesine meydan vermemek için Murayı birgün evvel defe mecbur eylemek idi.

Talran bir taraftan da Murayı aleyhindeki teşebbüslerden, kendisine sadık dost görünen münafıklar vastasile, haberdar ederek delice hareketlere sevk ettirmekte idi.

Vakıa Mura bu müthiş haberleri alınca mizacı ve ahlakı icabınca tehevür etti. Paris muahedesile krallığı tanınmış iken henüz on sekizinci Luiye tasdik ettirilmediğinden ve Fransanın

kendi aleyhine hasmane hareketlere geçmeğe hazırlandığını duyduğundan bahisle kabinatolara bir sirgüler yolladı. Hukukunu, istiklâlini müdafaa için İtalyadan geçip Alp dağlarındaki geçitleri tutmak mecburiyetine düştüğünü bildirdi. Meternih Muranın bu tebligatını ne Fransa ve ne de Napoli ordusunun İtalyadan geçmesine muvafakat edilmeyeceği yolunda cevaplar ile geçiştirmekte iken Mura Napolyonun o sırada Elba adasından kaçıp Fransaya girdiğini ve Parise doğru yürüdüğünü haber alır almaz Napolyonun talimatını dinlemiyerek ve Napolyon hakkında suizan ederek Lombardiyaya doğru yürüdü. Lâkin Avusturyalılar külliyetli bir kuvvetle karşılayıp ordusunu bozdular ve kendisini firara mecbur ettiler [1]

Kongrenin başına geçen ve kongreyi umum namına açan devletler komitelerden aldıkları kararları ayrı ayrı ahdnameler tanzim ederek tesbit ettiler ve bunları imzaları altında umumî bir senet ile tahkim eylediler. Sair devletlerin ve emaretlerin murahasalarına bu senede - ahkâmını tasdik ettiklerine dair - imzaları altında şerh verdirdiler. Makalemizin baş taraflarında gösterdiğimiz sebepler dolayısıyla kongrenin umumî heyeti ile toplanarak işlere bakmamış olduğundan verilen kararları büyük devletler yalnız umumî bir muahede ile tesbit edemediler.

[1] Mura Korsikaya kaçmıştı. Bir müddet sonra gizlice İtalyaya geçti. Taraftar bulup ihtilâl çıkardı. Napoli hükümdarlığını eline geçirmek istedi, lâkin muvaffak olamadı. Mağlûp olup yakalandı ve kurşuna dizildi.

